

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA**

**Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (НОВІ ЧАСИ)

(назва навчальної дисципліни / a tantárgy neve)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

**Normatív tantárgy
PROGRAMJA**

**підготовки бакалаврів/
alapképzés**

напряму/спеціальність

**Гуманітарні науки (освіта /педагогіка) 6.020302 Історія
(шифр і назва напрямку, спеціальності / szak kódja és neve)**

szak

014 Середня освіта (Історія)

Розробник програми / A program kidolgozója: Браун Л. Л. / Braun László

Затверджено на засіданні кафедри Історії та суспільних дисциплін

Протокол № 5 від „28” серпня 2017 року

Jóváhagyva a Történelem és Társadalomtudományi Tanszék ülésén

2017. augusztus 28-án, jegyzőkönyv száma: 5

Завідувач кафедри / Tanszékvezető

_____ (підпис / aláírás)

(Csatáry György)
(прізвище та ініціали / név)

ВСТУП / BEVEZETÉS

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни „Історія України” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму (спеціальності) „історія”.

Ukrajna történelme tantárgy programja a történelem szak alapképzés tantervének megfelelően lett kidolgozva.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є / A tantárgy oktatásának tárgya: невід’ємною частиною навчально-виховного процесу. Він поглиблює знання закономірностей суспільного розвитку, вчить вести самостійну науково-дослідну роботу. Багатий фактичний матеріал курсу допомагає студентам оцінити явища суспільного життя із загальнолюдських позицій, сприяти утвердженню в них прагнення об’єктивно оцінювати події.

Вивчення історії народів Європи створює додаткову можливість глибокого пізнання минулого і сучасного нашого народу, сприяє зміцненню його зв’язків з іншими сусідніми народами.

Завданням вивчення «Історії України» є надання майбутнім фахівцям системи історичних знань, умінь та навичок, здатність до творчого мислення, судження, усвідомлення загальнолюдських цінностей у світлі історичних подій. Навчити студента рухатись у просторі ідей, фактів, понять, допомогти виробити цілісний погляд на світ, формувати повноцінного громадянина в умовах розбудови незалежної України, формувати функціональні, мотиваційні та соціальні компетентності, виходячи з понять Батьківщина, самовираження, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім’я тощо.

Головними завданнями курсу є:

- Формування історичного мислення, наукового світогляду;
- Набуття навичок науково-історичного аналізу;
- Виявлення логіки та об’єктивних закономірностей історичного процесу;
- Виховання високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

Міждисциплінарні зв’язки / Tantárgyi kapcsolatok:

Нормативна навчальна дисципліна «Історія України» є складовою циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Знання, отримані студентами в рамках даної навчальної дисципліни, в подальшому будуть використані при вивченні окремих тем таких навчальних дисциплін, як «Філософія», «Історія української культури», «Політологія», «Україна в Європі та світі», «Історія угорського народу», «Всесвітня історія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів / A tantárgy programja a következő tartalmi modulokból áll:

1. Україна у XVII столітті.
2. Україна у XVIII столітті.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни / A tantárgy céljai és feladatai

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни / A tantárgy célja:

формуванню історичної свідомості студентів, в якій органічно поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток. Закріплена в традиціях, обрядах, художніх образах та теоріях, історична свідомість дає змогу людству узагальнити історичний досвід.

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни / A tantárgy fő feladata:

допомогти студенту зрозуміти сучасність за допомогою аналізу минулого, оволодіти основами методики історичного дослідження, зокрема ретроспективного, порівняльного, діалектичного методу, історичної хронології; виробити навички наукової роботи з історичними першоджерелами, різноманітною навчальною літературою; навчити студента методиці самостійної роботи при підготовці до занять та підсумкового контролю знань; зацікавити вітчизняною історією, практикуючи відвідання історичних музеїв, історико-культурних пам'яток, інформуючи про найактуальніші проблеми сучасної історії та політики; набути студентами навичок науково-історичного аналізу; оволодіває загальними науковими методами пізнання об'єктивного буття; виявити логіки та об'єктивних закономірностей історичного процесу; виховати високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

Хронологічні:

- вміння орієнтуватися в історичному часі;
- вміння розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу;
- здатність співвідносити історичні події, явища з періодами, орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- готовність використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.

Просторові:

- вміння орієнтуватися в історичному просторі;
- здатність співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- готовність користуючись картою, пояснювати причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин; характеризувати, історичний процес та його регіональні особливості.

Інформаційні:

- вміння працювати з джерелами історичної інформації;
- здатність користуватися довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;
- здатність систематизувати історичну інформацію, складаючи таблиці, схеми, різні типи планів;
- готовність самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел;
- здатність виявляти різні точки зору, визнавати і сприймати таку різноманітність;
- готовність критично аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію й пояснювати її необ'єктивність.

Аксіологічні:

- вміння формулювати оцінки і версії історичного руху й розвитку;
- готовність порівнювати й оцінювати факти та діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, визначати власну позицію щодо суперечливих питань історії;
- здатність виявляти інтереси, потреби, протиріччя в позиціях соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції і напрями історичного розвитку;
- готовність оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи можливість необ'єктивності окремих джерел.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні / Az oktatási programnak megfelelően a hallgatónak:

знати / tudnia kell:

- сутність основних проблем історії та сучасного буття народу України;
- основні закони та етапи розвитку людської спільності;
- витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах;
- суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного розвитку українського народу;
- історичні події; - зародження та розвиток української державності;
- процеси розбудови сучасної незалежної української держави;
- діяльність історичних осіб і політичних партій.

вміти / képesnek kell lennie:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- розрізняти тенденційно подану інформацію;
- орієнтуватись у науковій періодизації історії України;

- вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему;
- самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, відповідь на конференцію, семінарське заняття;
- вміти диспутувати, писати наукові студентські роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години/ 3 кредитів ECTS.
A tárgy oktatására 90 óra / 3 kredit (ECTS) áll rendelkezésre.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни / A tantárgy összetevői

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. / 1. TARTALMI MODUL: УКРАЇНА У XVII. СТОЛІТТІ

Тема 1. Козаачина в першій половині XVII. століття

Морські походи запорозьких козаків. Причини морських походів. Гетьман Петро-конашевич-Сагайдачний. Перемога запорозьких козаків.

Наростання визвольної боротьби в першій чверті XVII ст. Народні рухи початку XVII ст. Гетьман Петро Сагайдачний та його роль у розгортанні визвольного руху. Масове покозачення селян. Повстання 1625 р. Умови Куруківської угоди.

Народні повстання 30-х років XVII ст. Передумови та причини повстання 1630-1631 рр. Хід повстання. Тарас Федорович. Початок повстання 1637-1638 рр. Павло Бут (Павлюк). Другий етап повстання Яків Острянин. (оборона на Старці. Поразка повстання. "Статті для заспокоєння руського народу" та "Ординація Війська Запорізького реєстрового, що перебуває на службі Речі Посполитої". Значення козацьких повстань кінця XVI – першої половини XVII ст.

Братства і визимльний рух. Поширення реформаційних течій. Виникнення братств. Львівське братство та його діяльність. Київське, Луцьке та інші братства. Внесок братств у культурно-освітній розвиток України та визвольну боротьбу народу.

Полонізація української знаті та її наслідки.

Українська православна церква. Становище української православної церкви у Литві та Польщі. Взаємини між різними конфесіями. Релігійна полеміка. Наступ королівської влади на православну віру. Ліквідація православної ієрархії, боротьба за її відновлення. Висвячення ерусалимським патріархом Феофаном нових православних ієрархів та його значення. Діяльність Київського митрополита Іова Борецького. Петро Могила і спроба реформувати православну церкву, культурний та освітній розвиток.

Тема 2. Початок Визвольної війни

Принципи, характер і рушійні сили визвольної війни. Богдан Хмельницький. Початок повстання. Перші перемоги козацьких військ. Бої під Жовтими водами і Корсунем. Всенародне повстання на Україні. Полковники М. Кривоніс та І. Богун.

Визвольний похід повстанського війська на західноукраїнські землі. Розгром польсько-шляхетських військ під Пиляцями і облога Львова. Зустріч у Києві. Формування програми створення власної держави.

Тема 3. Україна у 1649-1653

Нове вторгнення польсько-шляхетських військ на Україну. Зборівський договір. Бої в районі Збаража та Зборова. Укладення та умови Зборівської угоди 1649 р. Реакція козаків та селян на укладення угоди

Соціальні та політичні зміни на Україні. Формування держави. Знищення феодального землеволодіння та панщини. Перехід селян у козацький стан. Створення нових органів влади. Політико-адміністративний устрій на визволеній території. Організація війська. Символіка нової держави.

Міжнародні відносини Української держави. Основна мета зовнішньої політики гетьмана. Відносини з Кримом та Туреччиною. Стосунки з Молдавією. Взаємини з іншими європейськими державами. Організація дипломатичної служби гетьманської держави.

Взаємини з Московською державою. Місце Московії у зовнішньополітичних планах гетьмана. Обмін листами та посольствами. Інші форми відносин між Б.Хмельницьким та царем Олексієм Михайловичем.

Воєнні дії 1651 р. Напад польських військ на Поділля. Полковник Д.Нечай. Битва під Берестечком та її наслідки. Укладення та умови Білоцерківської угоди 1651 р.

Відсіч польсько-шляхетської агресії у 1652-1653 рр. Патріотичне піднесення на Україні. Битва під Батогом. Оточення польського війська під Жванцем.

Тема 4. Вхід України до складу Московської держави.

Рішення Земського собору від 1 жовтня 1653 р. Від'їзд царського посольства в Україну Рада у Переяславі 8 січня 1654 р. Виступ Б.Хмельницького. Рішення про протекторат України московському царю. Суперечності між російськими представниками та старшиною.

Договір між Україною та Росією. Основний зміст т.з. "Березневих статей" 1654 р. Соціальний устрій Гетьманщини. Статус та права різних станів населення нової держави. Відсутність перспектив розвитку Української держави в складі Росії.

Тема 5. Соціально-економічний розвиток і політичне становище України в другій половині XVII ст.

Війна з Польщею. Зв'язки з іншими державами. Воєнні дії у Білорусії та в Україні. Зв'язки Б.Хмельницького з Кримом і Туреччиною. Союз з Швецією. Загострення відносин з Московією. Смерть великого гетьмана.

Місце Б.Хмельницького в історії, його внесок у створення незалежної Української держави. Погляди гетьмана на різні сторони суспільно-політичного життя України.

Розвиток подій після смерті Б.Хмельницького. Потенційні можливості для розвитку незалежної Української держави. Перехід гетьманської булави в руки

І.Виговського. Зовнішня та внутрішня політика нового гетьмана. Укладення Гадяцького договору з Польщею. Военні дії проти Росії.

Прихід до влади Ю.Хмельницького, прагнення політичних поступок з рук царського уряду. Переяславські статті 1659 р. Перехід гетьмана на бік Польщі. Слободишенський трактат 1660 р. Загострення соціальних, політичних та релігійних суперечностей. Обрання гетьманом П.Тетері.

Порушення територіальної єдності України. Ворожнеча між наказним гетьманом Я.Сомком і ніжинським полковником В.Золотаренком. "Чорна рада" у Ніжині. Обрання гетьманом І.Брюховецького. Порушення територіальної єдності України. Умови Андрусівського договору про перемир'я 1667 р. Перехід Правобережжя під владу Польщі. Реакція народів України про договір 1667 р. між Росією і Польщею.

Гетьманство Д.Многогрішного та І.Самойловича. Підписання Глухівських статей. Невдоволення соціальною політикою Д.Многогрішного. П'ятнадцятирічне гетьманування І.Самойловича: внутрішня політика та зовнішньополітична орієнтація, арешт і заслання.

Боротьба народних мас України проти турецької і татарської агресії. Іван Сірко. Організація походів на Крим і турецькі фортеці. Боротьба проти шляхетської Польщі та російських воєвод. Военні дії на Україні у 1672 р. Чигиринські походи. Кримські та Азово-Дніпровські походи. Підготовка до визволення руських земель Північного Причорномор'я та Приазов'я. Кримські походи 1687 і 1689 р. Азовські походи 1695-1696 рр. Участь у них українських козацьких полків. Укладення Бахчисарайського мирного договору.

Тема 6. Розвиток Феодальних відносин і суспільнополітичний лад на Україні

Феодальне землеволодіння і соціальні відносини на Лівобережжі та Слобожанщині. Стан сільського господарства. Землеробство і тваринництво. Розширення феодального землеволодіння та зростання повинностей селян і рядових козаків.

Ремесло, промисли, торгівля. Види ремісничого виробництва. Промисли. Стан торгівлі. Втягнення України у всеросійський ринок. Розвиток міст. Виникнення нових міських поселень на Слобожанщині.

Органи української державності. Влада гетьмана та генеральної старшини. Полковники і сотники. Органи самоврядування на Запорізькій Січі. Обмеження української державності царизмом. Діяльність малоросійського приказу і воєвод

Ліквідація самостійності української православної церкви. Реакція православних ієрархів на Переяславський договір 1654 р. Спроби російського уряду добитися приєднання української православної церкви до Московської патріархії "Обрання" митрополитом Гедеона, Святополка. Тиск московського посла на константинопольських патріархів. Передача Київської митрополії Москві (1687 р.)

Становище на Правобережній Україні. Період т.з. "руїни" на Правобережжі. Гетьманування П.Тетері.

Діяльність правобережного гетьмана Петра Дорошенка. Програма створення єдиної незалежної Української держави. Зближення та підписання договору і Туреччиною. Масові переселення селян і козаків на Лівобережжя. Перехід П.Дорошенка під московський протекторат.

Повернення Юрія Хмельницького на політичну арену. Залежність гетьмана від султанського двору. Західноукраїнські землі. Реставрація в Галичині польсько-шляхетського режиму.

Наступ королівської влади на права української народу. Активізація діяльності уніатської церкви, її значення для тогочасної духовного життя. Феодальний визиск селянства. Становище міст, промисловості та торгівлі між різними частинами українських земель.

Тема 7. Розвиток культури на Україні

Загальна характеристика духовного розвитку. Поява нових стильових напрямків, створення видатних художніх пам'яток. Політика русифікації з боку царизму. Початок відтоку української інтелегенції в Москву.

Освіта, наукові звання і книгодрукування. Діяльність Київського колегіуму. Видатні громадсько-релігійні діячі і педагоги Л.Баранович, І.Галятовський, І.Гізель, С.Яворський. Відкриття Львівського університету. Література та усна народна творчість. Театр і музика. Микола Дилецький. Архітектура та образотворче мистецтво. Народний побут.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. / 2. TARTALMI MODUL: УКРАЇНА У XVIII СТОЛІТТІ

Тема 8. Північна війна і Україна

Гетьманування Івана Мазепи: освіта та політична кар'єра. Коломацькі статті 1687 р. Взаємини з Москвою. Розширення та зміцнення Гетьманщини. Опора на козацьку старшину.

Початок Північної війни. Участь в ній козацьких полків. Посилення соціального і національного гніту в роки війни. Посилення автономістичних настроїв у середовищі козацької старшини.

Полтавська битва. Невдала спроба І.Мазепи зібрати значні сили проти російських військ. Обрання гетьманом І.Скоропадського. Полтавська битва 1709 р. Капітуляція шведів під Переволочною.

Еміграція українців. Втеча Карла XII із союзниками в турецькі володіння. Діяльність мазепинців у Західній Європі. Смерть І.Мазепи, його місце в історії утерайнського національно-визвольного руху. Обрання гетьманом П.Орлика. Конституція 1710 р. – видатна пам'ятки суспільної думки України.

Тема 9. Соціально-економічний розвиток й політичне становище України

Сільське господарство. Удосконалення знарядь праці та поліпшення обробітку землі. Заснування "вівчарських заводів". Формування великого феодалного землеволодіння козацької старшини. Збільшення земельної власності російських поміщиків.

Міста. Ремесла і промисли. Зміни у ремісничому виробництві. Використання найманої робочої сили у промислах. Створення промислових компаній. Мануфактурне виробництво.

Розвиток торгівлі. Виробнича спеціалізація окремих районів України. Асортимент товарів.

Посилення гноблення народних мас. Зростання особистої залежності селян від козацької старшини. Узаконення панщини. Зменшення наділів та обезземелення селян. Соціальне розшарування в середовищі козацтва. Система податків і загальнодержавних повинностей.

Зміни державно-правового статусу України. Правління Петра I як рубіжна віха на шляху обмеження автономних прав України. Малоросійська колегія: функції та завдання. Правління наказного гетьмана П.Полуботка. Відновлення гетьманства за часів Данила Апостола. "Правління гетьманського уряду". Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині.

Запорожці на терьорії Кримського ханства. Поселення запорожців у межах турецьких володінь в урочищі Олешки. Заснування Нової Січі. Адміністративний поділ Запоріжжя на округи-паланкі. Втручання царизму у внутрішнє життя Січі.

Правобережжя та західноукраїнські землі. Заселення земель правобережного Придніпров'я. Правобережжя під атадою І.Мазепи. Відновлення польської влади. Посилення соціального визиску селянства. Організація фільварків та введення панщини. Уповільнений розвиток міст. Поширення унії.

Тема 10. Визвольна боротьба

Антифеодальні рухи на Лівобережжі, Слобожанщині та Запоріжжі. Форми боротьби народних мас. Наслідки "шукань козацтва". Участь українських козаків у повстанні під проводом К.Булавіна. Виступи запорізької сіроти.

Визвольне повстання 1702-1704 рр. на Правобережжі. Виступи козаків і селян на чолі з С.Палієм та його сподвижниками. Воєнні дії на Київщині, Поділлі, Волині. Допомога повстанцям з боку запорожців, вихідців з Молдови, Білорусії, Валахії. Арешт і заслання до Сибіру С.Палія.

Гайдамацький та опришківський рух. Виникнення, характер та особливості гайдамацького і опришківського рухів. Повстання 1734 р. під керівництвом Верлана. Формування повстанських загонів у 30-40-х рр. Гайдамацьке повстання 1750 р. Народці ватажки. Олекса Довбуш.

Тема 11. Нові явища в соціально-економічній сфері

Розвиток сільського господарства, посилення феодального гніту та запровадження кріпацтва. Перехід від трипільля до багатопільля. Поява нових сільськогосподарських культур. Вирощування цінних порід великої рогатої худоби, коней, овець іт.п.

Зростання земельних володінь поміщиків і козацької старшини, панщина та інші феодальні повинності. Обмеження права вільних переходів селян. Запровадження кріпацтва 1783 р.

Ремесло, промисли, мануфактурне виробництво. Зміна характеру ремесла та промислів. Продукування товарів на ринок. Види промислового виробництва. Зростання числа мануфактур. Умови життя робітних людей промислів і мануфактур. Міста Лівобережжя. Слобожанщини і Запоріжжя в системі всеросійського ринку. Міста та їх жителі. Правове становище українських міст.

Перехід поміщицьких господарств від натурального характеру в товарно-грошові відносини.

Російсько-українські торгово-економічні зв'язки. Торгівля України з європейськими країнами та Туреччиною.

Відміна автономного устрою на Лівобережжі та Слобожанщині. Останній гетьман України Кирило Розумовський. Остаточна ліквідація інституту гетьманства і створення нової Малоросійської колегії. Політика П. Рум'янцева на Лівобережній Україні. Наступ царизму на залишки автономії у 70-80-х рр. Встановлення загальноімперських органів управління, норм і звичаїв.

Ліквідація слобідського козацтва. Створення Слобідсько-Української губернії.

Знищення Запорізької Січі. Обмеження царизмом прав та вольностей запорожців. Створення військових поселень. Вступ царських полків у межі Запоріжжя. Царський маніфест від 3 серпня 1775 р. Доля запорожців. Останній кошовий отаман Петро Калнишевський.

Українські козацькі формування після зруйнування Запорізької Січі. Переселення запорожців. Утворення Задунайської Січі та його адміністративно-військовий устрій. Становище козаків у межах турецьких володінь.

Бузьке козацьке військо. Переселення на Кубань. Господарські заняття кубанців. Збереження етнографічних рис українців.

Правобережжя та західноукраїнські землі. Зростання великих феодальних латифундій і панщини. Розвиток міст та промислового виробництва.

Зміни у політичному становищі західноукраїнських земель. Перехід під владу Австрійської імперії. Реформи Марії Терезії і Йосифа II. Перетворення в духовній сфері.

Спільні та відмінні риси економічного, політичного та етнокультурного розвитку українських земель. Коліївщина. Початок повстання. Максим Залізняк. Визволення Умані. Іван Гонга. Поширення повстання на інші райони Правобережжя. Придушення народного виступу. Репресії царизму і шляхти. Місце і значення Коліївщини у визвольній боротьбі українського народу.

Визвольна боротьба на західноукраїнських землях. Рух опришків. Акції побратимів О.Довбуша, В.Баюрака та І.Бойчука. Виступи селян.

Збройні селянсько-козацькі виступи на Лівобережжі, Слобожанщині та Запоріжжі. Боротьба селян сіл Калуг і Суботовичі. Діяльність органів місцевого самоврядування. Повстання у селі Клітинці. Виступ козацької сіроти у грудні 1768 р. на Запоріжжі.

Вплив селянської війни 1773-1775 рр. на піднесення антифеодальної боротьби на українських землях.

Повстання у селі Турбаї. Збройний виступ 8 червня 1789 р. Організація місцевого самоврядування. Придушення царськими карателями повстання. Специфіка соціальних протестів робітних людей. Страйк на Бахмутських і Троських соляних заводах. Повстання на Глушківській мануфактурі.

Громадсько-політична думка. Погляди Г.Сковороди та Я.Козельського, І.Котляревського. В.Капніст – світогляд і політична діяльність. В.Каразін.

Пожвавлення автономістських традицій української старшини. Козацькі накази в Комісії по підготовці нового Уложення (1767). "Історія Русів" - видатна пам'ятка політичної думки України.

Тема 12. Приєднання Північного Причорномор'я та Правобережної України до Росії

Російсько-турецькі війни 1768-1774 та 1787-1791 рр. та участь у них українських козаків. Сухопутні та морські операції українського козацтва. Зростання податкового тягаря та рекрутські набори на Україні. Заселення і господарський розвиток Південної України. Освоєння земель Північного Причорномор'я. Адміністративний устрій. Етнічний склад населення. Стан сільського господарства та промисловий розвиток краю. Посилення визиску різних категорій селян.

Входження Правобережної України до Росії. Участь Росії у поділах Польщі. Поширення загальноімперських адміністративно-правових норм і порядків. Політика царського уряду на Правобережжі.

Тема 13. Українська культура у XVIII ст.

Особливості розвитку культури, інтенсивний відтік представників інтелектуальної еліти з українських земель у Росію, їх участь у духовному та державному житті. Умови розвитку культури на західноукраїнських землях.

Освіта і книгодрукування. Київська академія: навчальний процес, склад студентів та професорів. Перші професійні школи.

Відкриття друкарень у Єлисаветграді, Києві, Катеринославі, Харкові. Зміни у книговидавничій справі.

Дискримінаційні заходи російського царизму. Заборона друкувати книги, крім церковного змісту.

Наукові знання. Навчання вихідців з України в Академії наук у Петербурзі та Московському університеті. Розвиток медицини та математики. Діяльність

видатного філософа та письменника Г.Сковороди. Історична наука. Літописи Самійла Величка і Григорія Граб'янки.

Літературна та усна народна творчість: напрямки розвитку. Барокко – панівний стиль української літератури. Іван Котляревський та його "Енеїда". Історичні реалії XVIII століття в усній народній творчості – історичних піснях, думах, баладах, переказах, прислів'ях.

Театр і музика. Балаган – нова форма сценічного мистецтва. Співіснування кріпосного та професійного театру. Музичне мистецтво. Максим Березовський, Артем Ведель, Дмитро Бортнянський.

Архітектура. Образотворче мистецтво. Продовження кращих національних традицій у творчості Степана Ковніра та Івана Григоровича-Барського. Видатні живописці Дмитро Левицький та Володимир Боровиковський.

Матеріальна культура. Побут і звичаї українського народу. Зміна асортименту знарядь праці в сільськогосподарському та промисловому виробництві.

Одяг і житло. Сімейний побут, звичаї, традиційні свята та розваги українців.

3. Рекомендована література / Ajánlott irodalom

1. Алексєєв, С. В. Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007
2. Баран В. Історія України. 1998
3. Бойко, О. Д. Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – Київ: Академвидав, 2006
4. Бунтян К. П. Давнє населення України. Київ. Либідь. 1999
5. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993
6. Грушевський М. Історія України – Русі. Т. 1-10
7. Довбня, О. А. Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011
8. Довідник з історії України. Кер. Авт. Кол. Ю. Зайцев. Львів, 1998
9. Дорошенко, Д. І. Нарис історії України в 2-х т. Т. 1 (до половини XVII ст.). – К. : Глобус, 1992
10. Зубар В., Ліньова Є., Сон Н. Античний світ Північного Причорномор'я. Київ. Вид. Ім.. Олени Теліги
11. Історія Києва: від княжої доби до сучасності. Збірник документів і матеріалів: Навч. посібник. /За заг. ред. В.Ф.Колесника, А.П.Коцура, Н.В.Терес. – К.: Книги XXI, 2005. – 773 с.

12. Історія України: Хрестоматія: У 2-х ч. – Вид. 2-е /Упор.: С.М.Клапчук (кер.), В.І.Білик, Ю.А.Горбань та ін. – К.: ІЗМН, 1996. – Ч.1. – 372 с.; Ч. 2. – 336 с.
13. Історія України / під ред. Ю. Зайцева. – Львів : Світ, 1996
14. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997
15. Історія України: Документи. Матеріали. Посібник /Укл. В.Ю.Король. – К.: Академія, 2002. – 448 с.
16. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006
17. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Документи та матеріали. – Чернівці: Книги ХХІ, 2008. – 1100 с.
18. Рибалка, І. К. Історія України. Ч. 1: від найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. / І. К. Рибалка. – Харків : Основа, 1995
19. Толчко П. Київська Русь. Київ. Абрис, 1996
20. Толчко П. Володимир Святий, Ярослав Мудрий. „АртЕК” Київ, 1996.
21. Україна крізь віки т. 1. На світанку історії. Київ. Основи, 1998
22. Україна крізь віки т. 2. Античні держави Північного Причорномор'я. 1998
23. Україна крізь віки т. 3. Давні Слов'яни Основи. 1998
24. Україна крізь віки т. 4. Київська Русь Основи. 1998
25. Яковенко Н. Нариси історії середньовічної та ранньомодерної України. Критика. Київ. 2005.
26. Хрестоматія з історії України /Упор.: В.І.Червінський (кер.), В.Є.Кругляков, В.В.Пилипенко та ін. – К.: Вежа, 1996. – 352 с.
27. Font Márta: Oroszország, Ukrajna, Rusz. Pécs, 1998
28. Iglói Endre, Misley Pál: Régi orosz szép próza. Tankönyvkiadó Budapest, 1977
29. Szöveggyűjtemény 1789-ig Szerk.: Polányi Imre. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1995
30. Szöveggyűjtemény 1789-1966 Szerk. Polányi Imre. Nemzeti Tankönyvkiadó Bp. 1997
31. Heller – Nyekrics – Orosz történelem I-II. Osiris Kiadó, Bp., 2003
32. Font Márta – Varga Beáta: Ukrajna története. Bölcsész Konzorcium, Szeged, 2006

Додаткова література / Kiegészítő szakirodalom

1. Античные государства Северного Причерноморья /Под ред. Г.А.Кошеленко, И.Т.Кругликовой, В.С.Долгорукова. – М.: Наука, 1984. – 392 с.

2. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища школа, 1993. – 386 с.
3. Баран В.Д. Давні слов'яни. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 3).
4. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 303 с. (Україна крізь віки. – Т. 13).
5. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 1).
6. Вергунов В.А., Коцур А.П., Коцур В.П. Україна та столипінська аграрна реформа: передумови, завдання, здійснення. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 132 с.
7. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К.: Наукова думка, 1992. – 544 с.
8. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с. (Україна крізь віки. – Т. 8).
9. Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20-30-ті рр. – К.: Либідь, 1991. – 344 с.
10. Коваль М.В. Україна в другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 12).
11. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Політичні партії та суспільно-політичні рухи в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. – К.: Київський університет, 2007. – 279 с.
12. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Українські ліберально-демократичні партії в Російській імперії на початку ХХ століття. – К.: Київський університет, 2005. – 244 с.
13. Копиленко О.Л. "Сто днів" Центральної Ради. – К.: Україна, 1992. – 204 с.
14. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 5).
15. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 2).
16. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). – К.: Основи, 1996. – 396 с.
17. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с. (Україна крізь віки. – Т. 14).

18. Нариси історії української революції 1917-1921 років: у 2-х кн. /За ред. В.А.Смолія. – Кн. 1. – К.: Наукова думка, 2011. – 390 с.; Кн. 2. – К.: Наукова думка, 2012. – 464 с.
19. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. – К.: Либідь, 2002. – Т.1. – 672 с.; Т. 2. – 608 с.
20. Реєнт О.П., Коляда І.А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с.
21. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 11).
22. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с. (Україна крізь віки. – Т. 6).
23. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 9).
24. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 7).
25. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 4).
26. Толочко П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 360 с.
27. Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 15).
28. Українська революція і державність (1917-1920 рр.) /Авт. Кол.: Т.А.Бевз, Д.В.Веденнеєв, І.Л.Гошуляк та ін. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – 248 с.
29. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. у 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.; Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.; Т. 3. – К.: Наукова думка, 1991. – 560 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://archive.nbu.gov.ua> Сайт Національної бібліотеки України імені В.Вернадського.
2. <http://history.vn.ua> Шкільна програма з історії (5-12 клас): книги, підручники, довідники та додаткові матеріали.
3. <http://history.vn.ua> Книги та підручники з історії України та всесвітньої історії.
4. <http://istorikznu.at.ua/forum/10> Бібліотека історичного факультету Запорозького національного університету.
5. <http://osvitanet.com.ua> Навчально-методичний сайт ЗАТ "Інститут

передових технологій", на якому розміщено інтернет-версії електронних навчальних атласів, контурних карт, стінних карт, підручників з історії, географії, картографії, розробки уроків, методичні рекомендації.

6. <http://ukraine-history.com.ua> Матеріали з історії України: підручники, реферати.
7. <http://ukrlibrary.com.ua> Онлайн-підручники з історії України.
8. <http://ukrmap.su/uk-uh> Навчальний ресурс з історії України, що містить шкільні підручники, історичні мапи та ілюстрації.
9. <http://vk.com/club47737829> Група "ХДУ. Історія України". Матеріали з історії України для студентів Херсонського державного університету.
10. <http://www.history.org.ua> Сайт Інституту історії України. Електронна бібліотека з історії.
11. <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal> Електронні версії випусків та наукових статей "Українського історичного журналу".
12. <http://www.ukrhistory.narod.ru> Українська історична бібліотека.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання / Az ismeretek ellenőrzésének formája: іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання / Az ismeretek ellenőrzésének módszerei: модульні контрольні роботи, тести, реферати.